

Język polski
Poziom rozszerzony

Grudzień 2007

Część I

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu ***Niedźwiedzia przysługa***

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę ucznia, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów. Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1	„Zaś sam kreacjonizm nie jest ani teorią, ani nauką”	1	0
2	na przykład: Prowadzenie badań według zasad naukowej metodologii, a następnie prezentowanie ich wyników społeczności naukowców, która je zweryfikuje. Celem pracy biologa jest potwierdzenie słuszności jego teorii.	2	1 (za częściową odpowiedź)
3	na przykład: niemożność zakwestionowania teorii przez weryfikujących ją naukowców	1	0
4	na przykład: przekaz biblijny nie opiera się na racjonalnych przesłankach (nie można dyskutować z wiarą)	1	0
5	na przykład: domeną nauki są fakty – ich przyczyny i następstwa; nauka nie objaśnia sensu istnienia zjawisk	2	1 (za częściową odpowiedź)
6	na przykład: nauka i religia nie wykluczają się, ponieważ nauka służy obserwacji zjawisk, a religia skłania do refleksji nad sensem świata i życia człowieka	1	0
7	na przykład: traktują przekaz biblijny dosłownie i chcą stosować do jego badania metody naukowe, co jest niemożliwe	1	0
8	na przykład: przysługa niezręczna, nie w porę, która przynosi więcej szkód niż korzyści temu, komu się ją wyświadcza	1	0
Razem		10	

Część II

Temat 1.

Śmierć żołnierza. Na podstawie analizy i interpretacji podanych fragmentów przedstaw i porównaj kreacje bohaterów oraz określ ich funkcje. W swojej wypowiedzi wykorzystaj kontekst historyczno-literacki.

I. Rozwinięcie tematu (0–26 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–2 pkt)

na przykład:

- Ogniem i mieczem* – część Trylogii
- Ogniem i mieczem* – powieść historyczna (akcja rozgrywa się podczas powstania Chmielnickiego)
- Ogniem i mieczem* – utwór pozytywistyczny
- Rozdziobią nas kruki, wrony* – młodopolskie opowiadanie

2. Portret Longinusa Podbięty (0–4 pkt)

na przykład:

- rycerz, wierny etosowi rycerskiemu
- pobożny, wierzący w Opatrzność (katolik)
- wierny poddany króla
- patriota gotów do poświęceń dla ojczyzny
- gotowy na śmierć, zdeterminowany
- odważny
- siłacz, olbrzym
- po mistrzowsku władający swoim mieczem
- skromny, pokorny

3. Sposób kreacji postaci Podbięty (0–3 pkt)

A. idealizacja – podanie dwóch argumentów

na przykład:

- pozytywne nastawienie narratora do bohatera
- elementy baśniowej stylizacji w opisie jego wędrówki – znaczenie szumu dębów
- kontrast między postacią szlachcica-katolika a tatarskimi koniuchami-dzikimi ludźmi
- heroizacja Podbięty
- sakralizacja śmierci bohatera – z modlitwą na ustach, śmierć męczeńska, uniesienie duszy do nieba

Uwaga! Punkty można przyznać również wtedy, gdy uczeń nie dostrzeże idealizacji.

4. Charakterystyka językowa tekstu (fragment *Ogniem i mieczem*) (0–3 pkt)

na przykład:

- nacechowane epitety i ich funkcja
- nacechowane porównania i ich funkcja
- onomatopeje i ich funkcja
- hiperbolizacje podkreślające siłę i kunszt wojenny Podbięty
- środki składniowe dynamizujące opis walki

5. Portret Winrycha (0–3 pkt)

na przykład:

- powstaniec przewożący broń
- ostatni z walczących (niepoddający się zwątpieniu)
- obdarty, brudny, zarośnięty, wygłodzony
- zdesperowany
- dumny i butny wobec Moskali

6. Sposób kreacji postaci Winrycha (0–3 pkt)

A. deheroizacja i sakralizacja – podanie dwóch argumentów

na przykład:

- realizm (naturalizm) w ukazaniu wyglądu i zachowania bohatera
- naturalistyczny opis śmierci
- ukazanie bezbronności bohatera wobec przeciwników (lęku przed śmiercią)

- d) aluzje do obrazu męczeństwa i śmierci Chrystusa w opisie śmierci Winrycha – rany głowy, wyszydzenie przez prześladowców, prośba konającego o przebaczenie oprawcom
- e) kontrast między determinacją, dumą i pogardą wobec prześladowców a prośbą o życie i bezbronnością w chwili śmierci

Uwaga! Punkty można przyznać również wtedy, gdy uczeń nie dostrzeże deheroizacji i/lub sakralizacji.

7. Charakterystyka językowa tekstu (fragment *Rozdziobią nas...*) (0–2 pkt)

na przykład:

- a) porównania, epitety i ich funkcje
- b) kolokwializmy („żłopat”, „żarł”, „gorzała”, „żołdak”) i ich funkcje
- c) powtórzenia i ich funkcje

8. Wykorzystanie kontekstu (0–2 pkt)

na przykład:

- a) nawiązanie do tradycji średniowiecznej w kreacji Podbiپیęty (walka z poganami, postać i śmierć Rolanda, etos rycerski)
- b) stylizacja śmierci Podbiپیęty na męczeńską śmierć świętego Sebastiana
- c) młodopolska nastrojowość w *Rozdziobią nas kruki, wrony*
- d) funkcjonalne przywołanie informacji na temat obrony Zbaraża lub powstania styczniowego

9. Wnioski (0–4 pkt)

Pełny wniosek

Istnieją podobieństwa w sytuacji śmierci obu bohaterów (jeden przeciw wielu, obaj się modlą), ale kreacje postaci są różne. Uwzniesienie i sakralizacja umierającego bohatera *Ogniem i mieczem* podporządkowane jest nadrzędnej idei cyklu powieści Sienkiewicza („ku pokrzepieniu serc”), a realizm, psychologiczne prawdopodobieństwo kreacji Winrycha oraz niejednoznaczność obrazu jego śmierci wiążą się z typowym dla Żeromskiego demitologizacyjnym podejściem do historii. (4)

Częściowy wniosek

Dostrzeżenie podobieństw i różnic w obrazie śmierci bohaterów oraz dostrzeżenie uwzniesienia Podbiپیęty i niejednoznaczności kreacji Winrycha. (2)

Próba podsumowania

Dostrzeżenie różnicy w kreacji bohaterów i określeni jej istoty – uwzniesienie i demitologizacja (bez spostrzeżenia niejednoznaczności kreacji Winrycha). (1)

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Uwaga: Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (2)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (1)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (2)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (1)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja (8)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja (5)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo i frazeologia (3)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (2)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), na ogół poprawna interpunkcja (1)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat 2.

Dokonaj analizy i interpretacji wiersza Władysława Broniewskiego *Ballady i romanse*. Zwróć uwagę na funkcję nawiązań do romantyzmu.

I. Rozwinięcie tematu (0–26 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–4 pkt)

na przykład:

- a) tytuł i cytaty są aluzją do ballady Adama Mickiewicza *Romantyczność*
- b) liryka narracyjna (ballada)
- c) określenie czasu i miejsca opowiadanej historii
- d) wskazanie znaków okupacyjnej rzeczywistości
- e) określenie tematyki opowiadanej historii (np. rozstrzelanie dziecka)
- f) wskazanie klamrowej budowy

2. Rozpoznanie elementów nawiązania do konwencji ballady (0–3 pkt)

na przykład:

- a) prostota budowy i wersyfikacji
- b) określenie formy podawczej – narracja z elementami dialogu
- c) narrator zaangażowany, świadek wydarzeń („Uciekaj, uciekaj...”)
- d) narrator naiwny – ktoś prosty
- e) dwupłaszczyznowość świata przedstawionego – realny i fantastyczny

3. Prezentacja bohaterki lirycznej (0–3 pkt)

na przykład:

- a) żydowska dziewczynka
- b) ofiara wojny
- c) sierota
- d) samotna, opuszczona
- e) bezbronna
- f) szalona

4. Dostrzeżenie symbolizmu postaci Ryfki (0–1 pkt)

na przykład:

- a) uosobienie ofiar Holocaustu
- b) nagość jako symbol niewinności ofiar

5. Analiza opisu zachowania świadków tragedii Ryfki (0–2 pkt)

na przykład:

- a) życzliwość
- b) próby niesienia pomocy
- c) zdziwienie
- d) dystans, bezradność

6. Odczytanie znaczenia postaci Chrystusa (0–3 pkt)

na przykład:

- a) symbol cierpienia
- b) symbol niewinności ofiary
- c) podkreślenie niewinności ofiar Holocaustu
- d) uwznioślenie i uświęcenie cierpienia narodu żydowskiego
- e) uwypuklenie okrucieństwa i bezwzględności oprawców

7. Charakterystyka kształtu językowego utworu (0–3 pkt)

na przykład:

- a) stylizacja na język potoczny (kolokwializmy, zdrobnienia)
- b) poetyckie neologizmy („anieleli”)
- c) elementy stylizacji archaicznej/biblijnej („bolejący”, „wiedli na męki”, „ozwało się”)
- d) językowe znaki dziecięcego widzenia świata („grubi Niemcy w grubym tanku”)
- e) powtórzenia (anafora) podkreślające osamotnienie bohaterki

8. Wskazanie funkcji nawiązań kulturowych (0–3 pkt)

na przykład

- a) tytuł cyklu utworów inspirowanych tradycją ludową przywołuje zasadę ludowej moralności: „Nie ma zbrodni bez kary”
- b) kreacja bohaterki samotnej, szalonej i tragicznej odwołująca się do kreacji Karusi w *Romantyczności*
- c) postawa świadków tragedii Ryfki podobna do postawy ludu (prostoty) w *Romantyczności*
- d) określenie funkcji cytatu z ballady Adama Mickiewicza
- e) przywołania ewangeliczne w funkcji sakralizującej

9. Wnioski (0–4 pkt)

Pełny wniosek

Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucieństwo II wojny światowej. Romantycznej wizji świata, w której „nie ma zbrodni bez kary” przeciwstawiony został świat, w którym porządek moralny jest zachwiany. Romantyczną tragedię niezrozumianej, samotnej jednostki zastąpiła tragedia Holocaustu, która uosabia los bohaterki wiersza. Przedstawiona w utworze historia Ryfki nadaje nowe znaczenia cytatom z utworu Adama Mickiewicza. (4)

Częściowy wniosek

Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucieństwo II wojny światowej. Romantycznej wizji świata, w której „nie ma zbrodni bez kary” przeciwstawiony został świat, w którym porządek moralny jest zachwiany. (lub) Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucieństwo II wojny światowej. Romantyczną tragedię niezrozumianej, samotnej jednostki zastąpiła tragedia Holocaustu, która uosabia los bohaterki wiersza. (2)

Próba podsumowania

Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucieństwo II wojny światowej. (1)

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Uwaga: Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (2)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (1)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (2)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (1)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja (8)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja (5)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo i frazeologia (3)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (2)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), na ogół poprawna interpunkcja (1)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)